

Az egyetemes zsinatok

Az egyházi szóhasználatban többféle megjelölést használnak azokra a gyűlésekre, amikor meghatározott egyházi személyek (akár klerikusok magukban, akár laikusokkal együtt) összejönnek, hogy az egyház életével kapcsolatos kérdésekről tárgyaljanak. Pl. konvent, konzisztórium, szinódus, zsinat stb. A különböző nevű gyűlések mindegyikének más a szerepe, szabályai és súlya. Jelen dolgozatomban csak a zsinatnak nevezett összejövettel, annak is csak az egyik fajtájával fogok foglalkozni.

A magyar „zsinat” szó görög eredetű: a συν és a ὁδος szavakból összeolvasztott συνοδος, szószerinti fordításban: „együtt út”. Tehát azt akarja jelenteni, hogy akik együtt vannak, keresik a mindenkinek megfelelő, közös utat, amelyen a továbbiakban majd járniuk kell. Amikor a szót latinra lefordították, a szó első elemét meghagyták: a „συν”-nek megfelelő latin „con” szócskát használták. De második elemként nem a „ὁδος” = „út” szót fordították le, hanem a latin „calo” = „összehív” szóból származtattak egy csakis ebben az összetételben használatos alakot, és így lett a görög „συνοδος” szó latin megfelelője a „concilium”, ami tehát kb. annyit jelent, hogy „együtt az összehívottak”. Ezek szerint magyarul azt nevezzük zsinatnak, amit latinul conciliumnak mondanak. Ez azért érdekes, mert a II. vatikáni zsinat óta használják egy másik fajta összejövétel megjelölésére latinul a συνοδος szó ellátinosított formáját is: „Synodus”, igaz, kiegészítve azzal, hogy „episcopalis” (=püspöki). Hogy ez miféle összejövétel, arra a végén még röviden majd kitérek. Kézenfekvő lenne, hogy ennek az összejövételnek magyar elnevezésül ennek a „synodus” szónak magyarosított formáját, a „zsinat” szót használjuk, de nem tehetjük, mert ez lefoglaltatott a concilium magyar elnevezésére. Kénytelenek vagyunk tehát a synodus-t (teljes nevén synodus episcopalis-t) magyarul is szinódusnak (vagy a félreértések elkerülése végett püspöki szinódusnak) hívni, zsinatnak pedig – ami etimológiailag ugyanaz, mint a szinódus – a conciliumot nevezzük. Röviden: ebben az előadásban nem a szinódusról lesz szó, amely szóból a zsinat szó származik, hanem a zsinatról, amely szónak ma más a jelentése, mint az eredetijének. – Ennyit a „zsinat” szó etimológiájáról.

És most nézzük a tartalmát! Az Értelmező szótár szerint katolikusoknál „vezető papi személyeknek fontos egyházi ügyekben döntő gyűlése”, protestánsoknál pedig „lelkészekből és világiakból álló törvényhozó és intézkedő testület, ill. ennek gyűlése”. Minket természetesen a két meghatározás közül most az első érdekel, bár meg kell állapítani róla, hogy nem pontos, mert bizony most már előfordul nálunk is, hogy nem csak vezető papi személyiségek vesznek részt rajta, sőt nem is csak papi személyiségek.

Utaltam már rá, hogy többféle zsinat létezik. Amit egy püspök hív össze, az csak az egyházmegye területén előforduló ügyeket tárgyalja: ez az egyházmegyei zsinat. Ilyen fog összeülni nálunk ez év októberében. Ha az érsek hívja össze egyháztartománya összes egyházmegyéjének illetékeseit, ez a tartományi zsinat. Ha több egyháztartomány tart közös zsinatot, ez a plenáris zsinat. Ezeknek a szabályait, illetékességét itt most nem akarom részletezni. Az új Egyházi törvénykönyv életbelépése (1983) előtt léteztek ún. nemzeti zsinatok, amikor egy ország összes egyházmegyéje együtt zsinatolt. Magyarországon a középkorban szabályos rendszerességgel tartottak ilyeneket. Általában a király hívta össze őket. Tulajdonképpen ezek helyébe lépett a Püspökkari Konferencia, amelyik az új Törvénykönyv újdonsága. Nálunk évente négyszer ül össze, hogy koordinálja az egyes egyházmegyéek tevé-

kenységét, de a püspökök autonómiáját nem érinti, vagyis nem hozhat olyan intézkedéseket, amelyek bármire is köteleznék a püspököket. Ez alól csupán néhány kivétel van, amelyeket az egyetemes egyház jog kifejezetten a Püspöki Konferenciák illetékességébe utal.

Végül a legsajátosabb intézménye a katolikus egyháznak az egyetemes zsinat, ami ennek az előadásnak a tárgya. Egyetemes zsinatról akkor beszélünk, ha maga a pápa hívja össze, vagy legalább is utólagosan jóváhagyja, személyesen maga vagy személyes megbízottja elnököl az üléseken, és az egyház összes püspöke meghívást kap a részvételre. Ilyen egyetemes zsinat az egyház történelme során eddig 21 alkalommal volt, meglehetősen rendszertelenül, ahogy a szükség megkívánta. Általában olyankor hívták össze, amikor valami – egész egyházat érintő – súlyos probléma felmerült. Volt néha egy évszázadon belül több ízben is, máskor pedig évszázadokon át nem volt. Némelyik csupán egy-két napig tartott, mások évekig elhúzódtak, sőt volt olyan, amelyik évtizedekig.

Ezen felsorolást ki kell még egészíteni egy egészen sajátos fajtájú zsinattal, amiből összesen egy volt: az apostoli zsinat, amelyet nem szoktunk az egyetemes zsinatok közé sorolni. Igazából ez volt az egyház első zsinata, valószínűleg 49-ben Jeruzsálemben. Az Apostolok Cselekedeteinek könyve számol róla. Apostolinak nevezzük, mert még maguk az apostolok is részt vettek rajta, legalább is Péter meg a fiatalabbik Jakab meg Pál meg Barnabás egész biztosan. Arról tárgyaltak, hogy aki nem zsidónak született, és be szeretne lépni az egyházba, annak zsidóvá kell-e előbb lennie, meg kell-e tartania az ószövetségi törvényeket. Ez akkoriban komoly gyakorlati probléma volt. A döntés az volt, hogy nem, kivéve négy olyan szabályt, amelyek meg nem tartása rendkívüli megbotránkozást váltott volna ki a körülöttük élő zsidókból.

A KELETI ZSINATOK

1. NIKAIÁ I.

Az első egyetemes zsinat 325-ben volt. Előtte 12 évvel adta ki Nagy Konstantin császár híres milánói ediktumát, amelyben véget vetett a római birodalomban a keresztények 250 éven át tartó üldözésének, és a kereszténységet államvallássá tette. De alig hogy kitört a nagy „szabadság”, újabb probléma ütötte fel a fejét, amely ezúttal nem kívülről, hanem belülről igyekezett tönkretenni Jézus művét. Egy Áriusz nevű alexandriai pap azt tanította Jézusról, hogy az Isten legkiválóbb teremtménye, akit még a világ teremtése előtt teremtett, de nem Isten, hanem csak Istenhez hasonlóvá lett ember. Sok követője akadt Áriusznak, és a császár a birodalom egységét féltette, ezért összehívta a püspököket a birodalomnak általa alapított és saját nevével elnevezett új fővárosa, Konstantinápoly közelében fekvő saját nyaralójába, Nikaiába, hogy döntsék el, mi az igazság.

250 püspök jött össze, akik közül sokan még a testükön viselték az üldöztetés idején elszenvedett kínzások nyomait. Az öreg pápa, I. Szilveszter nem tudott elmenni, de elküldte megbízottját, így lett a zsinat egyetemessé. Az alexandriai pátriárka magával hozta diakónusát, Atanázst. Ő lett a zsinat lelke. Tüzes beszéde és érvelése nyomán a püspökök egyöntetűen a mellett foglaltak állást, hogy Áriusz téved: a Fiú nem hasonló („ὁμοιουσιος”) az Atyához, hanem egylényegű („ὁμοουσιος”) vele. Az irat, amelyben e döntésüket megfogalmazták, mindmáig megvan. 248 püspök aláírása olvasható rajta, köztük az akkori myrai püspöké, Miklósé is.

Megfogalmaztak egy hitvallás-szöveget. A közfelfogással ellentétben nem az apostoli hitvallást bővítették ki, mert ez akkor a mai formájában még nem létezett, hanem keresztelesek alkalmával addig is használatos szövegeket vettek alapul, kihangsúlyozva a Fiúnak az Atyával való egylényegűségét. Ismerős a formula, ami belekerült: „Isten az Istentől, világosság a világosságtól, valóságos Isten a valószínű Istentől; született, de nem teremtmény; az Atyával egylényegű (‘ὁμοουσιος’)”. Nagy kár, hogy a hitvallás végéhez hozzáfűzték, ami a későbbi zsinatokon aztán általánossá vált, hogy „azokat pedig, akik azt mondják, hogy ... (itt felsorolja a tévesnek minősített mondatokat) ..., azokat a katolikus Egyház kiközösíti”.

Ezzel azonban a zsinat nem ért véget: még kb. egy hónapig együtt maradtak apróbb ügyeket megtárgyalni, gyakorlatot egységesíteni. Ezek közül a rendelkezések közül számunkra a legérdekesebb: ekkor, 325-ben döntötték el, hogy ezentúl az egész egyházban a tavaszi napéjegyenlőséget követő vasárnapon kell a húsvétot ünnepelni. Addig ugyanis minden részegyház a saját hagyományát követte, és nem volt egység e tekintetben.

2. KONSTANTINÁPOLY I.

Az arianizmus a zsinat döntése ellenére tovább terjedt. Később maga a császár is melléjük állt, és a katolikusokkal fordult szembe. Atanáznak, aki időközben alexandriai pátriárka lett, élete nagy részét száműzetésben kellett eltöltenie. Nemhogy csökkentek volna a belső bajok és széthúzások az egyházban, inkább növekedtek. Miután a Fiú Isten-voltát a nikaiai zsinat tisztázta, a század második felében egy Makedoniosz nevű konstantinápolyi püspök a Szentlélek istenségét vonta kétségbe, mondván, hogy ő a legkiválóbb angyal, de nem Isten. Természetesen neki is lettek bőségesen követői. Nagy Theodosius volt ekkor a császár, aki úgy gondolta, hogy elődjéhez, Konstantinhoz hasonlóan neki kell rendet teremtenie, és ezért zsinatot hívott össze, ezúttal Konstantinápolyba, 381-ben.

Sajnos erre a zsinatra a nyugati püspökök nem mentek el, arra hivatkozva, hogy ők a Szentlélekkel kapcsolatban felmerült problémákat a közelmúltban a rimini zsinaton már megtárgyalták. Ez nem volt ugyan egyetemes zsinat, de ők úgy gondolták, hogy ebből is világos az állásfoglalásuk. A pápa is – nyugati püspök lévén – hiányzott a konstantinápolyi zsinatról, ezért ennek a zsinatnak egyetemes voltát sokáig kétségbe vonták. Csak 70 évvel később a kalkedoni zsinaton döntött úgy az akkori pápa, Nagy Szent Leó, hogy visszamenőleg megadja ennek a zsinatnak is a pápai jóváhagyást, és ennek következtében egyetemesnek minősül. Így tehát ez a 381-es konstantinápolyi a második egyetemes zsinat. Ez is kb. két hónapig ülésezett.

Ez a zsinat Makedoniosz tévedését ítélte el, és tulajdonképpen ezzel lett teljessé hivatalosan az egyházban a Szentháromság tana, amit egyébként kezdettől fogva vallottak és hittek a keresztények. Ennek megfelelően bővítették ki ezen a zsinaton a nikaiai hitvallást, amely eddig ezekkel a szavakkal végződött: „És a Szentlélekben”. Mindent, ami utána következik, a konstantinápolyi zsinat fűzött hozzá, ezért nevezzük ezt a hitvallást „nikaiai-konstantinápolyi hitvallásnak”.

3. EFEZUS

Jézus személyével kapcsolatban nagyon sok, egymásnak ellentmondó vélemény forgott ekkoriban a keresztények között. A fogalmak sem voltak még igazán tisztázva, ennek következtében sokszor teljesen másképpen értelmeztek egyes kijelentéseket, mint ahogyan azt a másik gondolta. Az V. század

elején egy Nesztóriosz nevű püspök állt a konstantinápolyi egyház élén. A legújabb történelmi kutatók szerint az imént vázolt körülmények miatt értették őt félre. Mert a kijelentéseiből úgy tűnt, hogy szerinte Krisztusban az istenség és az emberség elválasztva létezik, csak a szeretet erkölcsi kapcsolata egyesíti a kettőt. Vagyis hogy nem csak isteni, hanem külön emberi személyisége is van. Az ember Jézus olyan, mint egy templom, akiben a tőle független Második isteni Személy lakik. Ebből pedig az következik, hogy akit Mária szült, az csak ember, aki egyesült ugyan az istenséggel, de Mária nem mondható Istenszülőnek.

Cirill alexandriai pátriárka figyelt föl először ezekre a félreérthető véleményekre, és a pápához fordult. A pápa igazat adott neki, és felszólította Nesztórioszt, hogy vonja vissza tanítását. Nesztóriosz e helyett válaszlevelet írt. Megint csak a császár, II. Theodosius volt az, aki felfigyelt erre a huzavonára, és elődei példájára összehívta a harmadik egyetemes zsinatot, ezúttal Efezusba, 431 pünkösdjére. A pápát Cirill képviselte. A kitűzött napon megnyitotta a zsinatot, jóllehet a Nesztórioszt pártoló püspökök nem érkeztek még meg. Maga Nesztóriosz a városban tartózkodott, de nem volt hajlandó részt venni a zsinaton. A jelenlévő 198 püspök mind Cirill álláspontját fogadta el, és elítélték Nesztórioszt. Az éjszakába nyúló ülés végén a nép hálából fáklyás ünnepi menetben kísérte szállásukra a püspököket, mert jóváhagyták, hogy Mária Istenszülőnek nevezhető.

III. Szixtus pápa ennek a zsinatnak emlékére építtette fel Rómában Szűz Máriának azt a templomát, amelyhez a Havas Boldogasszony legendája fűződik, és amely ma Róma 4 főtemplomának egyike, a „Santa Maria Maggiore”. Itt őriznek egy ereklyét, amely a hagyomány szerint annak a jászolnak egy darabja, amelybe Mária az újszülött Istenembert fektette. Ünnepet ugyan nem rendelt el a pápa, de számos részegyházban kezdték az esztendő különböző napjain megünnepelni a nagy eseményt.

A zsinatnak 1500. évfordulóján, 1931-ben, XI. Piusz pápa az egész egyházra kötelezően elrendelte az ünnepet arra a napra, amelyiken Szűz Mária római főtemplomában ünnepelték: október 11-ére. Nem sikerült kinyomoznom, hogy miért pont erre a napra, hiszen a zsinat tavasszal volt. 31 évvel később azután ezen a napon nyitotta meg XXIII. János pápa a korszakváltó II. vatikáni zsinatot, de erről majd a maga helyén ejtek szót. Azt azért érdekességként itt említem meg, hogy éppen annak a zsinatnak a reformjai szüntették meg ezt az ünnepet, amely zsinatnak ez az ünnep volt a kiindulópontja. Pontosabban nem az ünnepet szüntették meg, csupán a dátumát. A naptárreform egyik alapelve volt ugyanis, hogy minden ünnep kerüljön a maga helyére, és ne legyenek duplikálások. Márpedig Mária akkor lett Istenszülővé, amikor Jézust a világra hozta, így ünnepének a karácsonyhoz, Jézus születése ünnepéhez kell kapcsolódnia. Karácsony nyolcadik napján, január 1-jén eddig is erről szóltak a liturgikus szövegek, most hivatalosan is ez a nap lett Mária Istenanyaságának ünnepe.

Azt még tudni kell, hogy az efezusi zsinat nem ért véget azzal az ünnepi fáklyásmenettel. Megérkeztek időközben a Nesztóriosz-párti antióchiai püspökök, akik „ellenzsinatot” tartottak, ezt aztán követte sok egyéb bonyodalom is, amelyeket itt most nem akarok részletezni. Mindenesre a zsinatnak 3 hét múlva újból össze kellett ülnie és még három hétig tanácskoznia, de a végeredmény mégis csak a pünkösdnapi győzelem maradt.

4. KALKEDON

Mégsem élvezhetett az egyház hosszú ideig nyugalmat. 20 év múlva újból egyetemes zsinatot kellett összehívni, immár a negyediket. Az történt ugyanis, hogy egyesek – ahogy mondani szokás – „átetek a ló túlsó oldalára”. Az efezusi zsinat megállapította, hogy Jézus egyetlen személy, az Isten második

Személye. Egy Konstantinápoly közelében álló kolostor előjárója, Eutükhész, és vele együtt sokan mások oly hévvel védték ezt a tanítást, hogy így fogalmaztak: Az isteni természet Jézusban úgy felszívja az emberit, mint a tenger a vízcseppet. Értsd: nemcsak egy személy van Jézusban, de egyetlen természet is, az isteni. Monofizitáknak nevezzük őket a görög $\mu\omicron\nu\omicron\varsigma$ (=egy) és $\phi\upsilon\sigma\iota\varsigma$ (=természet) szavak összefűzésével.

Ezzel a tanítással kapcsolatban kellett tehát hivatalosan állást foglalni, ezért hívta össze – a kialakult hagyománynak megfelelően a császár – Markianosz, az új zsinatot. Ezúttal azonban nem saját kezdeményezésre, hanem a pápának, Nagy Szent Leónak a kérésére. Ez volt tehát az első olyan egyetemes zsinat, amit nem utólag hagyott jóvá a pápa. A zsinat helyéül Nagy Konstantinhoz hasonlóan Markianosz is a császári nyaralót, Nikaiát ajánlotta fel, de végül is a fővároshoz közelebb eső Kalkedon város mellett döntöttek. Igen sok püspök jött össze (egyesekek szerint talán 600-an is): az I. Vatikáni előtt ez volt a legnépesebb egyetemes zsinat.

Felolvasták a pápa levelét, amelyben kifejtette, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember. Isteni személye teljesen birtokolja mindkét természetet, vagyis egy személy, de két természet. A levél hallatán a püspökök így kiáltottak fel: „Mi is ezt hisszük. Leó által Péter szólt.” – Még néhány apróbb ügyről tárgyaltak, többek között arról, hogy a konstantinápolyi püspök, mint a birodalom második fővárosának püspöke pátriárkai rangot viselhessen, és rangban rögtön a római püspök után következzen, megelőzve az ősi pátriárkai székhelyeket: Jeruzsálemet, Alexandriát és Antióchiát. Ezen kívül egyetemesnek nyilvánították a 381-i konstantinápolyi zsinatot, amelynek a jóváhagyásával a korabeli pápa – amint arról szó volt – nem törődött. Rövid zsinat volt 451-ben a kalkedoni, egy hónapig sem tartott, de a krisztológiai kérdésekben hozott döntései nem mindenkit elégitettek ki.

5. KONSTANTINÁPOLY II.

Egy teljes évszázadig tartott a zsinatot követően az e kérdéssel foglalkozó ún. „három fejezet” vitája, amelynek részletezése azt hiszem külön tanulmányt igényelne. Mindenesetre ennek tisztázására hívta össze Jusztiniánosz császár 553-ban a II. konstantinápolyi zsinatot. Néhány hét leforgása alatt aláírták a püspökök ennek az iratnak az elítélését, amit aztán utólag Vigíliusz pápa is jóváhagyott, így lett ez az ötödik egyetemes zsinat. Nem hiszem, hogy ezzel érdemes lenne többet foglalkozni.

6. KONSTANTINÁPOLY III.

A következő egyetemes zsinatra most már egy évszázadnál is többet kellett várni: 680-ban hívta össze IV. Konstantin császár ismét Konstantinápolyba a saját palotájának kupolatermébe, ezúttal Agathosz pápa egyetértésével. Ezen csak 174-en vettek részt, mert ekkorra Észak-Afrikát már elárasztották az arabok, és tönkretették az ott addig virágzó kereszténységet. A zsinat témája újból a monofizitizmus volt, amelynek hívei még mindig nem nyugodtak. A zsinat ismételten elítélte a tanításukat, sőt egy enyhébb irányzatot, az ún. monothelizmust is. $\theta\epsilon\lambda\eta\mu\alpha$ =akarat. A monotheléták úgy gondolták, hogy Jézusban valóban létezik külön az isteni és az emberi természet, de csak isteni akarat van, embersége nem rendelkezik külön akarral. Ez a zsinat használta első ízben azt a kifejezést, amely azóta teológiai szakkifejezéssé vált: „unio hypostatica”. Magyarra nehéz lefordítani, mert a szó szerinti fordítása, hogy „lényegben való egység” nem sokat mond, főleg azok számára nem, akik nem ismerik az arisztoteleszi filozófiának a fogalmait. Végül soron azt jelenti ez a szakkifejezés, hogy

Jézusban a két természet az egyetlen személyben, mint lényegben egyesül. – Egy szűk esztendeig tartott a hatodik egyetemes zsinat.

Alig ért véget, a keletiek újból összejöttek Konstantinápolyban, hogy fegyelmi kérdésekről tárgyaljanak. Többek között elutasították a pápa primátusát, és sok nyugati szokást elítéltek. Ezzel előkészítették a keleti egyház elszakadását, ami negyedfél századdal később sajnos véglegesen be is következett. Ezt a zsinatot a pápa természetesen nem hagyta jóvá, a keletiek viszont ezt tekintik a 7. egyetemes zsinatnak, és többet nem is fogadnak el.

7. NIKAIÁI II.

A VIII. század szomorú mozgalma a képrombolás. A keletrómai császárok Iszauri Leótól kezdve egymás után adták ki a szentképek tisztelete ellen a rendeleteiket, és a meglévő képeket, freszókat elpusztították. Az első parancsolatra hivatkoztak, amely eredeti szövegében tartalmazza azt, hogy „ne készíts magadnak faragott képet!” Valójában a zsidóknak és a muzulmánoknak akartak ezzel kedvezni, akik tiltják az ábrázolásokat: azt remélték, hogy így majd megnyerhetik őket.

Amikor 780-ban meghalt IV. Leó császár, 10 éves fia, VI. Konstantin vette át a kormányzást. Mivel kiskorú volt, azért édesanyja, Eiréné császárnő kormányzott helyette, akinek első dolga volt rendet teremteni a képtisztelet ügyében. Konstantinápolyba új pátriárkát nevezett ki, majd 786-ban végre zsinatra tudta összehívni a püspököket, de a császári testőrök, akiket képrombolásra neveltek, fegyverrel avatkoztak be, és szétzavarták a gyülekezetet. Erre a császárnő a következő évben nem Konstantinápolyba, hanem Nikaiába hívta őket a pápa tudtával és jóváhagyásával. Így hát a II. nikaiai zsinat, amely 787-ben kerek egy hónapig tartott, a hetedik egyetemes zsinat. Több mint 300 püspök írta alá a helyes képtiszteletről szóló okmányt.

8. KONSTANTINÁPOLYI IV.

A IX. század vége felé a konstantinápolyi pátriárkai szék körül támadtak bonyodalmak. 858-ban lemondott Ignatiosz, és helyébe egy Photiosz nevű laikust választottak meg, akit mindjárt föl is szenteltek, és ő ez után jelentette be a pápának, hogy átvette a kormányzást. I. Miklós pápa az eljárást törvénytelennek minősítette, és kiközösítette Photioszt. Válaszképpen ő kiközösítette ki a pápát. A huzavona vége az lett, hogy I. Bazileiosz császár kérte Miklós pápa utódját, II. Adorjánt, hogy egyetemes zsinaton tisztázzák az ügyet. Konstantinápolyban, ezúttal a Hagia Sophia székesegyházban ült össze 869-ben a IV. konstantinápolyi zsinat, az egyetemes zsinatok sorában a nyolcadik, és keleten az utolsó. Néhány hónapig tartott. Photioszt, aki nem volt hajlandó beismerni véttségét, újból kiközösítették, és megerősítették a képtiszteletről szóló tanítást, mert a képrombolás hullámai még mindig nem csitulnak el teljesen.

A NYUGATI ZSINATOK

9. LATERÁNI I.

Most hosszú szünet következik az egyetemes zsinatok sorában. A következő csak harmadfél évszázad múlva, 1123-ban ült össze, most már Nyugaton, de ekkor egy évszázadon belül négy is volt: valamennyi a Lateránban, a pápa akkori rezidenciájában.

A X-XII. században meglehetősen zavaros állapotok uralkodtak az egyházban. Terjedt a simónia szokása, amikor pénzért árulták az egyházi hivatalokat, az investitúra, amikor világi uralkodók, főleg a német császárok követelték maguknak a jogot, hogy egyházi vezetőket, akár még a törvényes pápával szemben ellenpápát is kinevezzenek, nem törődve azzal, hogy egyházszakadást okoznak. Sőt bizony még a pápák között is akadtak, akik nem álltak erkölcsi szempontból minden kritikán felül, vagy pedig nagyon gyengekezűek voltak. 1122-ben jött létre egy egyezség a pápa és a német császár között, a wormszi konkordátum, amely hivatva volt az említett visszaéléseket visszaszorítani és a pápa és császár között addig fennálló feszültségnek véget vetni.

A következő évben, 1123-ban volt aztán a kilencedik egyetemes zsinat, az I. lateráni, amelyet előszörban a wormszi konkordátum megerősítése céljából hívott össze a pápa. Nem egészen 3 hétig tartott, kb. 300 püspök vett részt rajta. Megerősítették a korábbi rendelkezéseket, amelyekben megtiltották a simóniát, és előírták az ún. *treuga Dei*-t. Ez egy nagyon érdekes és jellegzetes középkori rendelkezés, magyarul „Isten békéje”, amely szerint ádvent első vasárnapjától január 13-ig, a hamvazószerdát megelőző harmadik vasárnaptól Szentháromság-vasárnapig, az év többi részében pedig minden héten szerda estétől hétfő reggelig tilos mindenféle háborúskodás.

10. LATERÁN II.

1045-től kisebb megszakításokkal szinte folyamatos volt az ellenpápák sorozata. Amikor valamelyik meghalt, hívei nemsokára rá megválasztották a következőt. 1138-ban meghalt II. Anaklét ellenpápa. A következő évben, 1139-ben hívta össze II. Ince pápa a II. lateráni zsinatot azzal a céllal, hogy véglegesen véget vessen ennek az áldatlan egyházszakadásnak. Ezen a tízedik egyetemes zsinaton kb. 500-an vettek részt. Az ellenpápa híveit minden hivataluktól megfosztották, és – bár csak rövid időre – meg is szűnt az ellenpápák sora. Megtiltották a kamatszedést, és a szerzetesek számára a kóborlást, ez a zsinat törvényesítette a cölibátusnak ma érvényben lévő formáját, és még néhány hasonló apróbb rendelkezést hozott. Nem egészen egy hónapig tartott a zsinat.

11. LATERÁN III.

1177-ben III. Sándor pápa békét kötött Barbarossa Frigyessel. Ezt a békekötést is egyetemes zsinattal akarta megerősíttetni, ezért 1189-ben összehívta a III. lateráni zsinatot. Újból feltűntek ellenpápák is, azokkal is le kellett számolni. Ez a zsinat szabályozta a pápaválasztás módját. Megtiltották a javadalmaknak és állásoknak halmozását, és előírták, hogy minden székesegyházban legyen tanítója a szegény gyerekeknek. Két hétig tartott a tizenegyedik egyetemes zsinat.

12. LATERÁN IV.

A lateráni zsinatoknak ezt a sorát a 1215-re összehívott IV. lateráni zsinat zárta. Nagyszabású zsinat volt: III. Ince pápa már két évvel korábban meghirdette, és meghívta rá az uralkodókat is. A konstantinápolyi patriarchátus kivételével mindenhonnan jöttek a meghívottak. 404 volt a résztvevő püspökök száma, és kb. 800 az apátoké és más képviselőké. Ugyanakkor nagyon rövid volt: alig két hétig tartott, és ez idő alatt összesen 3 ülés volt. Megszövegeztek egy hitvallást, tekintettel az akkoriban elburjánzó sok szektára. Ekkor írták elő, hogy 7 éves kortól kezdve kötelező évente gyónni-áldozni, 3 hónapnál tovább nem szabad püspöki széket üresen hagyni, a nép nyelvén kell prédikálni (tehát nem latinul), és a püspököknek kötelességük gondoskodni a papok megfelelő képzéséről. Aktuális téma-

ként szóba került a Szentföld visszafoglalásának ügye, és ezzel kapcsolatban az is, hogy kinek milyen mértékű anyagi áldozatot kell ezért vállalnia. – Ez volt tehát a tizenkettedik egyetemes zsinat, és egyelőre utolsó a Lateránban.

13. LYON I.

De nem kellett sokáig várni a következőre: 30 év múlva, 1245-ben már összeült a tizenharmadik egyetemes zsinat, és pedig Franciaországban, Lyonban. Ez a zsinat inkább bírósági tárgyalás volt zsinati köntösbe öltöztetve. IV. Ince pápa hívta össze azért, hogy elítélje II. Frigyes császárt, aki ellen nagyon sok vádat hozott fel, nem utolsósorban egyházüldöző rendelkezéseit. A zsinat valóban elítélte és kiközösítette őt. 3 hét alatt 3 ülés volt. Ezúttal is foglalkoztak a Szentföld visszafoglalásának kérdésével és az ezzel kapcsolatos anyagi terhek szétosztásával.

14. LYON II.

A következő, tizennegyedik egyetemes zsinat szintén Lyonban volt, 1274-ben. X. Gergely pápa hívta össze: a IV. lateránihoz hasonló nagyszabású zsinat volt. Ezúttal eljöttek a keletiek is, sőt – 220 évvel a sajnálatos szakadás után – megegyezés is született velük. De aztán sajnos úgy alakultak a dolgok, hogy csak papíron maradt a megegyezés, a gyakorlatban nem valósult meg, maradt a szakadás. A fő téma természetesen ezen a zsinaton is a keresztes háború és annak fedezete volt. Ez a zsinat hozta azt az érdekes rendelkezést, hogy ha a pápaválasztó bíborosok 3 nap alatt nem jutnak eredményre, akkor fokozatosan csökkenteni kell az étel-adagjukat, egészen addig, míg a végén csak kenyeret és vizet kapnak. (Azt nem tudom, hogy ez most érvényben van-e még.)

15. VIENNE

A XIV. század sem volt mentes a problémáktól. Amikor 1304-ben XI. Benedek pápa meghalt, a bíborosok sokáig nem tudtak egyetértésre jutni, hogy ki legyen az utód. Végül úgy hidalták át a problémát, hogy megegyeztek: nem önmaguk közül választanak, hanem kívülállót. Így esett a választás a bordeaux-i érsekre. Kérdésükre, hogy elvállalja-e, visszaüzent: Igen, V. Kelemen lesz a nevem, indulok Rómába. Az ilyen utazások, főleg nagy kísérettel, abban az időben hónapokig tartottak: nem csoda, hogy indulása után 5 hónappal még csak Lyonban tartott. Lehet, hogy befolyásolta őt az, hogy az utolsó két egyetemes zsinat városában van, mindenesetre úgy döntött, hogy nem vár a koronázással a Rómába érkezésig, hanem itt megkoronáztatja magát. Azután meg már nem is sietett, úgy, hogy soha nem is érkezett meg Rómába, hanem útközben Avignon városában telepedett le, itt építtetett a maga számára palotát. Ettől kezdve 70 éven át Avignon lett a pápák székhelye.

A másik probléma az ún. templomos lovagrend esete. A középkorban több ilyen lovagrend alakult, amelyek tagjai szerzetesi fegyelemben éltek, és e mellett igyekeztek megvalósítani a középkori lovagi eszményt: nők védelme, betegápolás, zarándokok fegyveres védelme, a kereszténység ellenségeivel szemben katonai beavatkozás stb. Ezen rendek közül volt az egyik a templomosoké, akik onnan kapták a nevüket, hogy Jeruzsálemben az egykori salamoni templom helyén telepedtek le. Később egész Európában elterjedtek, nagy birtokaik voltak.

Valószínűleg elsősorban nagy vagyonukat irigyelhette meg a francia király, de más oka is lehetett, hogy rágalomhadjáratot indítson ellenük. A rend nagymestere arra kérte Kelemen pápát, hogy indít-

son vizsgálatot az őket ért vádak ügyében. A Franciaországban székelő francia pápa azonban nem mert szembehelyezkedni a francia királlyal. Közben a király saját hatáskörében folytatta le a vizsgálatot, nem riadva vissza az akkoriban szokásos kínzásoktól sem.

Ebben az ügyben hívta össze a pápa 1311-ben a tizenötödik egyetemes zsinatot, természetesen Franciaországban, méghozzá ezúttal Vienne-be. A király addig ügyeskedett, míg elérte, hogy a pápa rendelje el a rend felosztatását, úgy hogy a zsinatnak csak az volt a dolga, hogy jóváhagyja a felosztató bullát. Pozitív eredménye volt a vienne-i zsinatnak, hogy felszólította a püspököket: rögzítsék emlékiratban az egyházmegyékben előforduló visszaéléseket, hogy el tudják indítani az egyház reformját.

16. KONSTANZ

Amikor 1377-ben XI. Gergely pápa Sziénai Szent Katalin hosszas unszolására végre rászánta magát, hogy visszatérjen Rómába, véget ért a pápáknak ún. avignoni fogsága, de ez újabb bajt hozott magával. A visszatérés után ui. a pápa nemsokára meghalt, a vele jött bíborosok meg is választották az utódját. De az Avignonban maradt bíborosoknak ez nem tetszett, ők ott választottak pápát, és ezzel kitört a 38 évig tartó nagy nyugati egyházszakadás. Az egyháznak egyszerre két, sőt később három pápája volt, és senki nem volt biztos benne, melyikük a törvényes.

Ekkor lépett közbe Zsigmond magyar király, aki német-római császárként felelősnek érezte magát, hogy neki rendet kell teremtenie. 1414-ben Konstanzba zsinatot hívott össze. A törvényes pápa, XII. Gergely érvényesnek nyilvánította a zsinatot, így lett az 1414-től 1418-ig tartó konstanzi zsinatból a tizenhatodik egyetemes zsinat. Ezután a pápa mindjárt lemondott, a két ellenpápát a zsinat letette, és a zsinaton résztvevő bíborosok választották meg az új pápát, V. Mártont. Így szűnt meg a nyugati egyházszakadás.

Volt a zsinatnak két érdekes döntése: az egyik, hogy a törvényes pápa is alá van vetve az egyetemes zsinatnak. Igen ám, de ezt az interregnum idején szavazták meg, amikor Gergely pápa már lemondott, Mártont meg még nem választották meg. A zsinatnak ez a szakasza nem minősül egyetemesnek, mert pápa nélkül nincs egyetemes zsinat. Márton pápa nem is hagyta jóvá ezt a definíciót, sőt rendeletben tiltotta meg a pápától a zsinathoz való fellebbezést. A másik érdekes döntés, hogy ezentúl rendszeres időközökben kell egyetemes zsinatot tartani. Még az intervallumokat is meghatározták. Ezt megpróbálta a pápa megvalósítani, de sikertelenül: amikor sorra kellett volna kerülnie a következő zsinatnak, alig jöttek el néhányan a hívására.

Meg kell még említeni a konstanzi zsinattal kapcsolatban, hogy ezen a zsinaton ítélték halálra és égették el máglyán Husz Jánost.

17. BASEL – FERRARA – FIRENZE

Márton pápa utóda IV. Jenő volt. Ő is figyelembe igyekezett venni a konstanzi zsinat döntését a rendszeres zsinatolásról, és ezért mindjárt pápasága elején, 1431-ben összehívott Baselbe egy zsinatot. A megnyitó ülésen egyetlen püspök sem jelent meg, csak képviselők és teológusok. Formálisan mégis megnyitották, így ez a bázeli zsinat számít a tizenhetedik egyetemes zsinatnak. 18 év alatt, ameddig ez a zsinat tartott, folyamatos volt a zűrzavar. A zsinat folytonosan ahhoz akarta tartani magát, hogy a pápa fölött van, ami ellen a pápa természetesen folyamatosan tiltakozott; olyan lehetetlen döntéseket hozott, amiket a pápa nem hagyhatott jóvá. Közben a zsinat helyszíne is többször változott.

Ferrarába, később Firenzébe helyezte át a pápa. Ilyenkor voltak, akik elmentek az új helyszínre, mások maradtak, tehát szakadás is beállt.

Közben küldöttség jött a keletiektől, azért, hogy újból megpróbálja helyreállítani az egységet, bár valószínűleg csak a közelgő török veszedelem miatt. Nem csoda, hogy ilyen körülmények között, ahogyan a nyugati egyházat találta, nem sok sikert ért el, bár a tárgyalások ígéretesnek indultak. A zsinat pedig 1449-ben véget ért, a nélkül, hogy formálisan berekesztették volna.

18. LATERÁN V.

A konstanzi zsinatig bezárólag valahányszor egyetemes zsinatot hívtak egybe, annak mindig megvolt a maga különleges oka. A konstanzi zsinat után viszont – láttuk – nem azért hívták össze, mert szükség volt rá, hanem azért, mert a konstanzi rendelkezés előírta. Márton pápának nem is sikerült, Jenő pápának meg – amint halottuk – meglehetősen balul ütött ki. Az egész bázeli zsinat egyetlen nagy hadakozás volt a zsinat és a pápa között. Nem csoda ezek után, hogy a következő pápák, vonakodtak a konstanzi előírásnak eleget tenni. Végre II. Gyula pápát addig szorongatták, míg 1512-ben összehívta a tizenharmadik egyetemes zsinatot, és pedig a Lateránba, ahol a XI-XII. században volt már egymás után 4 egyetemes zsinat. Ez lett tehát az V. lateráni zsinat. A pápa egy év múlva meghalt, utódja, X. Leó folytatta a zsinatot.

Ez a zsinat sokkal nyugodtabb légkörben zajlott, mint az előző. 5 évig tartott, hozott tanításbeli döntéseket, pl. a lélek halhatatlanságáról, a püspökök jogállásáról, meg számos reformintézkedést, pl. a vallásoktatásról. Sajnos a reformintézkedések már nem valósulhattak meg, mert a zsinat bezárása után fél évvel elindult a reformáció.

19. TRIENT

A tizenkilencedik egyetemes zsinat éppen ezzel van kapcsolatban. Miután a hitújítók néhány évtized alatt kellőképpen felforgatták Európát, végre a katolikus egyház is észbe kapott, hogy rendet kellene teremteni soraink között, és szabatosan leszögezni, mit is hiszünk. III. Pál pápa 1545-re hívta össze a zsinatot az észak-itáliai Trient (vagy olasz nevén Trento) városkába. A zsinat – megszakításokkal – 18 évig tartott, és pontosan, részletekbe menően meghatározta, hogy mi a katolikus tanítás, és hogy hogyan kell az egyházat berendezni. III. Gyula, II. Marcell és IV. Pál folytatták a zsinatot, és IV. Piusz zárta be 1563-ban.

A zsinat bezárása után szolgáló pápák, főleg V. Piusz és XIII. Gergely hajtották végre a zsinat határozatait. Kiadták az új, az egész egyházra kötelező egységes misekönyvet. Kiadták a katolikus egyház katekizmusát, amely tartalmazza mindazt, amiben a trentói zsinaton megállapodtak. És számos egyéb reformintézkedést hajtottak végre. Mindenesetre évszázadokra meghatározta az egyház arculatát ez a zsinat. Jelentőségben majd csak a II. vatikáni fog vele vetekedni. Az egyház történetének a zsinatot követő szakaszát a XX. század közepéig trentói korszaknak szokás nevezni. Mi még ebben nőttünk fel, és hatása még ma is érződik.

20. VATIKÁN I.

Nem is volt szükség egyhamar újabb egyetemes zsinatra. A XVII. és XVIII. században nem is volt. Igazából a XIX-ben sem kellett volna, de IX. Piusz pápa, aki akkor még a nagy kiterjedésű egyházi állam-

nak, az itáliai félsziget felének uralkodója volt, úgy ítélte meg, hogy az egyház rendkívüli szükségletei miatt mégis össze kell hívnia a húszadik egyetemes zsinatot. A vatikáni bazilikába hívta össze 1869-re. A hírt az olasz kormány és a liberális sajtó világszerte nagyon ellenségesen fogadta.

A zsinatra 791 püspök jött össze, közülük 19 magyar és 60 keleti szertartású. 200-nál többen jöttek Európán kívüli országokból. Hivatalosan elítélte a zsinat az ateizmust, a racionalizmust és a panteizmust, és határozatban rögzítette a hittel kapcsolatos tételeket. Elrendelte az egyházjog kodifikálását, az addig szétszórtan létező rendelkezéseknek egyetlen törvénykönyvbe foglalását. Ez a munka 1917-re el is készült: XV. Benedek pápa adta ki a Törvénykönyvet, amelynek elkészítésében oroszlánrésze volt Serédi Jusztíniánnak, a későbbi esztergomi hercegprímásnak.

Az egyházzól szóló tanításba utólag toldotta be a pápa a pápai primátusról és tévedhetetlenségről szóló tétteleket, ami nagyon heves ellenzésre talált (többek közt a magyar püspökök részéről is!), végül mégis megszavazták. A szavazás előtt 57 püspök engedélyt kért és kapott a pápától, hogy elhagyassák Rómát, így ők a szavazáson és a zsinat további folyamán nem vettek részt. A tévedhetetlenség dogmáját 1870. július 18-án hirdették ki. Az I. vatikáni zsinat igazából erről a dogmáról híresült el, mint legjellemzőbb produktumáról.

Másnap kitört a porosz-francia háború, sok püspök kénytelen volt hazautazni, szeptember 20-án pedig az olasz csapatok megszállták Rómát, megszűnt az egyházi állam, véget ért a pápa uralkodói státusza. A pápa kénytelen volt belátni, hogy ilyen zavaros körülmények között a zsinat nem folytatható, és egy hónap múlva bizonytalan időre elnapolta a folytatást. Erre a folytatásra soha nem került sor. Az I. vatikáni zsinat mind a mai napig befejezetlen.

A pápai tévedhetetlenség dogmájával kapcsolatban érdemes azért megjegyezni, hogy az egyház történelme folyamán összesen két alkalommal éltek ezzel: először maga IX. Piusz, még a tévedhetetlenség dogmájának megszületése előtt, amikor 1854-ben kihirdette a B. Szűz Mária Szeplyőtelen Fogantatásának dogmáját, másodszer pedig XII. Piusz 1950-ben, amikor Szűz Mária mennybevitelének dogmáját hirdette ki.

Szomorú következménye volt az I. vatikáni zsinatnak, hogy egy Döllinger nevű egyháztörténész, aki nem volt hajlandó elfogadni a pápai tévedhetetlenség dogmáját, új felekezetet alapított „ókatolikus” néven. Ez a felekezet mindmáig létezik, mindenben a katolikus tanításhoz és szokásokhoz tartja magát, csak a pápai tévedhetetlenség hittételét nem fogadja el.

21. VTIKÁN II.

Sokan azt gondolták, hogy a pápai tévedhetetlenség dogmájának kihirdetésével „készült el” valaképpen teljesen az egyház. Most már sínen van, több egyetemes zsinatra nincs is szükség, a 20. volt az utolsó. (Milyen szép, kerek szám!) Ezért okozott világszerte óriási meglepetést, amikor 1959-ben vízkereszt ünnepén XXIII. János pápa, alig két hónappal a megválasztása után kijelentette, hogy egyetemes zsinatot fog összehívni. Ez az öreg ember, akiről azt gondolták, hogy se nem árt, se nem használ, úgyis nemsokára meghal, akit csak azért választottak meg, hogy mégis legyen pápa addig is, amíg majd meg tudnak állapodni egy „használható” személyben, egészen más értelemben lett „átmeneti” pápa, mint gondolták. Átvezette az egyházat a tridenti korszakból – amelyikről csak a vak nem látta, hogy bármilyen jó volt is mostanáig, a XX. század második felébe már nem illik bele – egy újabb kor-

szakba. (A teljesség kedvéért meg kell jegyezni, hogy már elődje, XII. Piusz pápa is fontolgatta egy egyetemes zsinat összehívását, csak az, hogy neki ilyen terve volt, nem ment át a köztudatba.)

1962. október 11-én, Szűz Mária Istenanyaságának akkor még létező ünnepén ült össze a huszonegyedik egyetemes zsinat, a II. vatikáni zsinat. Hiába gondolták egyes pesszimisták, hogy a modern világ körülményei között lehetetlenség a világ püspökeit összegyűjteni, már a megnyitó ülésen 2540-en voltak jelen. És már ezen az ülésen tapasztalható volt, hogy szembe fognak kerülni a pápai hivatalokkal, amelyek azt képzelték, hogy a zsinat majd a status quo-t fogja szentesíteni. Voltak ugyan sokan ún. konzervatívok, akik úgy gondolták, hogy az lesz jó, ha minden úgy megy tovább, mint eddig, de kisebbségben maradtak. 1963-ban, a második ülészakon, amelyet a pápa közbejött halála miatt már VI. Pál vezetett, már a haladó teológusok vették át a szót.

A zsinatnak összesen 4 ülészaka volt, esztendőnként egy. Ezek mindig szeptembertől decemberig tartottak, a közbeeső hónapokban a bizottságok dolgoztak az előterjesztendő javaslatokon. Az utolsó ülészak (amelyiknek ünnepélyes megnyitását nézőként magam is részt vettem) 1965. december 8-án, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén zárult.

Ez volt az első olyan egyetemes zsinat, amelyiken semmiféle hittételt nem hirdettek ki, semmiféle tévtanítást nem ítélték el, senkit sem átkoztak ki. Született 4 ún. dogmatikai konstitúció: (keletkezésük sorrendjében) a Szent Liturgiáról, az Egyházzól, a Kinyilatkoztatásról és „Az Egyház a mai világban” című. Ezeknek illik a latin elnevezését is ismerni: „Sacrosanctum Concilium”, „Lumen Gentium”, „Dei Verbum” és „Gaudium et Spes”. Ezek az elnevezések nem a tartalmukra utalnak (bár némelyiknél arra is illenek), hanem a szóban forgó iratnak a kezdőszavai. Ezekon kívül 9 határozatot és 3 nyilatkozatot fogadott el a zsinat. Összesen tehát 16 dokumentum a II. vatikáni zsinat gyümölcse.

Ezek a dokumentumok természetesen a szokásos, dagályos egyházi stílusban fogalmazódtak. Értelmüknek, tartalmuknak kibontása és gyakorlatba átültetése – mint a többi zsinat esetében, úgy most is – a zsinat utáni időszak feladata. Sajnos azt kell megállapítani, hogy e téren még most, a zsinat bekezdése után 47 esztendővel is vannak adósságaink, főleg itt nálunk, ahová a maga idejében politikai okokból nem juthatott el a zsinat szellemisége.

A II. vatikáni zsinat idején született az egyháznak egy új intézménye, amelyre a bevezetésben már utaltam, és amelyről itt a végén még szólnom kell, mint rokon témáról: a püspöki szinódus. Ez azt jelenti, hogy a pápa rendszeresen összehív a világ minden részéről belátása szerint bizonyos számú püspököt (tehát nem valamennyit, ebben különbözik az egyetemes zsinattól), abból a célból, hogy egy meghatározott témáról beszélgessenek és a pápának tanácsot adjanak. Mivel kisebb létszámú összejövetelről van szó, erre akár évente is sor kerülhet, és olykor kerül is.

* * *

Ez volt másfélezer esztendő története. Nyilván véletlen, hogy az első egyetemes zsinat megnyitása és az eddig utolsó bezárása között éppen 1500 év telt el.

Nagyoroszi, 2012. július

Tarnai Imre

II. évezredbeli (nyugati) zsinatok

Év	Sz	Hely	Császár	Pápa	Pkök	Kiv. mi ellen?	Határozat
1123	9.	I. Laterán		II. Kallixtus	kb. 300	Invesztitúra	Wormsi konkordátum
1139	10.	II. Laterán		II. Anaklét	kb. 500	Ellenpápák	Híveik tisztségüktől megfosztva
1189	11.	III. Laterán		III. Sándor		Ellenpápák	Béke Barbarossa Fr.-sel – Pápvál. rendje
1215	12.	IV. Laterán		III. Ince	404+800	Szepták	Új szabályok
1245	13.	I. Lyon		IV. Ince		II. Frigyes cs.	Kiközösítették
1274	14.	II. Lyon		X. Gergely		Iszlám	Keresztes háborúk
1311	15.	Vienne	<i>Szép Fülöp kir.</i>	V. Kelemen		Templomosok	Felosztatva
1414-18	16.	Konstanz	Zsigmond	(XXIII. János) XII. Gergely <i>(XIII. Benedek)</i> V. Márton		Egyházszakadás	Megszüntetve
1431-49	17.	Bázel-Ferrara-Firenze		IV. Jenő	kevés	„Zsinati elv”	Pápa a zsinat fölött
1512-17	18.	V. Laterán		II. Gyula X. Leó		-----	Új rendelkezések
1548-63	19.	Trento (Trient, Trident)		III. Pál III. Gyula II. Marcell IV. Pál		Reformáció	A katolikus tanítás meghatározása Az egyházi szokások egységesítése
1869-70	20.	I. Vatikán		B. IX. Piusz	791		Pápa tévedhetetlen
1962-65	21.	II. Vatikán		B. XXIII. János VI. Pál	2540	-----	16 dokumentum

